

УДК 316.2

Генезис української національної ідеї у поглядах С.Дністрянського

І.О. БИЧУК

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна,
E-mail: irina_bychuk@bk.ru**Авторське резюме**

У статті досліджено, що націоналістичний напрям в українській суспільній думці базувався на ідеї беззастережного визнання права кожної нації на державну незалежність. Одним з фундаторів націоналістичного напрямку в Україні, який поставив проблематику українського націоналізму на науковий ґрунт, був Станіслав Дністрянський. Він виразно сформулював національно-державну концепцію, в основу якої поклав оригінальну теорію суспільного зв'язку та своє розуміння національної ідеї.

С.Дністрянський стверджував, що домінантою процесу національного творення має стати формування національної свідомості українського народу у спосіб творення ефективних громадських інституцій, а вже потім – логічне й закономірне здобуття державної незалежності. Він поширював поняття «свідомого суспільного зв'язку» лише на ту націю, в основі консолідації якої знаходилися національна самосвідомість і ментальні особливості, котрі нівелюють всі станові, династичні та релігійні відмінності, сприяючи формуванню єдиної національної ідеї, яка скеровує народ на протидію чужинцям і об'єднує розпорошені народні елементи в державній соборності. У своїй теорії суспільних зв'язків С.Дністрянський поєднував право народів на самовизначення із самовизначенням держав на основі національної ідеї та національної території. Він обґрунтував право державного самовизначення українців на їхній етнічній території на підставі національних демократичних традицій і теорії права народів на самовизначення.

Ключові слова: національна держава, нація, українська національна ідея, український народ, національна самосвідомість, самовизначення.

Genesis of the ukrainian national idea in the views S.Dnistrianskyi

I.O. BYCHUK

Lesya Ukrainka eastern european national university, Lutsk, Ukraine, E-mail: irina_bychuk@bk.ru

Abstract

In the article generalized ideological priorities of ukrainian nationalism of end XIX – to beginning of XX century, expounded in researches of S.Dnistrianskyi.

Nationalistic direction in the ukrainian public mind was based on the idea of unreserved confession of right for every nation on state independence. One of founders of nationalistic direction in the ukrainian public mind, which put problematiku of ukrainian nationalism on scientific soil, there was Stanislav Dnistrianskyi (1870–1935). In the scientific labours he distinctly formulated nationally state conception in basis of which put an original public communication theory and understanding of national idea.

Interpreting a national idea foremost as view-psychological factor, called to unite people on the basis of awareness of general history and culture, traditions and consuetudes, language and purpose, S.Dnistrianskyi carries out differentiating of national and nationalistic ideas.

S.Dnistrianskyi asserted that forming of national consciousness of the ukrainian people must become the dominant of process of national creation in the method of creation of effective public instituciy, and already then is a logical and appropriate receipt of state independence. In the theory of public connections he combined the right of people of self-determination with self-determination of the states on basic national idea and national territory. He grounded a right for state self-determination of ukrainians on their ethnic territory on the basis of national democratic traditions and theory of right for people on self-determination.

Keywords: nation state, nation, ukrainian national idea, the ukrainian people, national identity, self-determination.

Постановка проблеми. Доцільність аналізу світоглядної концептуалістики радикального націоналізму щодо української національної ідеї обумовлена виразністю його національно-державницького підходу, в межах якого було поєднане право народів на самовизначення із самовизначенням держав на основі національної ідеї та національної території.

Націоналістичний напрям в українській

суспільній думці базувався на ідеї беззастережного визнання права кожної нації на державну незалежність. Найбільш повно він був викладений у дослідженнях С.Дністрянського, М.Шаповала, В.Рудницького, В.Старосольського. Методологічною основою їм слугували західноєвропейські федералістські теорії правової держави (С.Дністрянський, М.Шаповал, В.Старосольський, О.Ейхельман),

німецька школа геополітики Ф.Ратцеля та Р.Челлена (В.Рудницький, В.Старосольський), теорія соціальної солідарності Е.Дюркгейма (О.Бочковський), ідеї Ф.Майнеке, Г.Ферреро та Д.Мацціні (С.Рудницький, В.Старосольський), ідеї російської філософії природного права (В.Старосольський, О.Ейхельман).

Разом з тим дослідники націоналістичного напрямку використовували в своїх концептуальних розробках теоретико-методологічні напрацювання теорії авторитету, автономії і автаркії держави В.Вундта (С.Дністрянський, О.Ейхельман), історичних та неісторичних народів Г.Гегеля та Ф.Енгельса (О.Бочковський), спілки та спільноти Ф.Тьоніса (С.Дністрянський, В.Старосольський, О.Бочковський), етичного мінімуму Г.Єлінека (С.Рудницький, М.Шаповал, С.Дністрянський, В.Старосольський).

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема розвитку та відображення української національної ідеї у творчості провідного мислителя радикального націоналізму займає важливе місце в дослідженнях українських науковців (П.Стецюка, В.Возьного, А.Ковалюка та ін.) [1; 7; 8; 10].

Мета дослідження – простежити процес формування української національної ідеї у поглядах С.Дністрянського.

Виклад основного матеріалу. Націоналістична ідейно-світоглядна парадигма була започаткована на тлі панування народницького тлумачення соціально-історичних процесів, котре провідну роль в історії відводив народним масам, широким верствам населення. Концептуалісти націоналістичного спрямування досліджували ті явища і процеси, котрі майже повністю ігнорувалися народниками. Зокрема, представники націоналістичної світоглядної парадигми вважали головним рушієм соціально-історичних процесів державу, тому основну увагу зосереджували на дослідженні особливостей становлення державності. На розвиток націоналістичного напрямку істотний вплив мали українська національна ідея, багатовікова історія боротьби українського народу проти поневолювачів, а також західноєвропейська історіософія.

Теоретиками націоналізму не лише інакше розумілася сутність трансчасової процесуальності, а й застосовувалися інші критерії оцінки. Методологічно і світоглядно вчені націоналістичної парадигми не сформулювали єдиної наукової школи. Їхню наукову спадщину можна виокремити в три основні напрями. Представники першого (В.Липинський, С.Томашівський) повністю відмежувалися від методів та ідей народницького підходу і намагалися вибудувати струнку методологію ідейно-світоглядної концептуалізації на основі принципів національного консерватизму. Другий напрям залишився на позиціях народ-

ництва, але його ідеологія відрізняється від народницької державницько-етичними аспектами (М.Грушевський, С.Шелухін, Р.Лашенко). Третій напрям (В.Старосольський, М.Шаповал, С.Дністрянський) відмежувався як від «консерваторів», так і від «новонародників», наполягаючи, що основним критерієм оцінки суспільно-історичної дійсності є інтереси нації і держави.

З метою надання якомога більшої ідейно-концептуальної виразності ми оперуватимемо вузьким розумінням націоналістичної світоглядної парадигми, яка збігається з розглянутим вище третім напрямом в особі В.Старосольського, М.Шаповала, С.Дністрянського. Також потребує додаткового пояснення вибір на користь націоналістичного, а не державницького (як наполягають чимало дослідників) понятійного ідентитету для даного напрямку. В своєму виборі ми керувалися передовсім тим аргументом, що закріплення за розглянутою ідеєю державницького статусу автоматично заперечуватиме державницькі пріоритети інших парадигм, а в багатьох випадках (йдеться передовсім про український консерватизм) це матиме вочевидь некоректні ознаки. Водночас ми погоджуємося, що націоналістичний ідентитет також має окремі недоліки – зокрема, для одного з фундаторів цієї парадигми С.Дністрянського термін «націоналістичний» та похідні від нього мали виразно негативне конотативне забарвлення.

Принагідно зауважимо, що існує широкий діапазон тлумачення міри і принциповості протиставлення народницького та націоналістичного напрямків суспільно-політичної думки України кінця XIX – першої чверті XX століття. Дехто стверджує на невинуватості протиставлення – мовляв, розмежування мало поверховий міжособистісний чи незначний ідеологічний характер, було конфліктом лише різних версій національного міфу. Інші дослідники наполягають, що насправді йшлося про детермінативні проблеми і критерії, тому розбіжності слід вважати істотними – зрештою, сама Україна відчула наслідки цих суперечок, точніше їхню несвоечасність, яка призвела до неможливості сформулювати своєчасну відповідь на виклики національно-визвольних змагань 1917-1921 років.

Одним з фундаторів націоналістичного напрямку в українській соціологічній думці, який поставив проблематику українського націоналізму на науковий ґрунт, був Станіслав Дністрянський (1870-1935). У своїх наукових працях він виразно сформулював національно-державну концепцію, в основу якої поклав оригінальну теорію суспільного зв'язку та своє розуміння національної ідеї.

У 1902 році в ряді праць, видрукованих львівським «Часописом правничим і економічним», концептуалізував теорію суспільних зв'язків, що мала за взірць ідеї західноєвропейських суспільствознавців Г.Єлінека (1851-

1911) та Г.Ерліха (1864 – 1920) і була трансформована на український конкретно-історичний ґрунт, обстоюючи право кожної нації як на автономію, так і на державну незалежність. До переліку представників державницького напрямку можна віднести також учня Єлінека і Дністрянського В.Старосольського, учня Масарика і Старосольського О.Бочковського, декана юридичного факультету Київського університету О.Ейхельмана та учня М.Грушевського С.Рудницького.

Згідно з С.Рудницьким, ідеалом українства має бути вільна Україна в її етнографічних межах. Він наголошував, що національне самовизначення поза територіальними межами не має сенсу, оскільки лише «на питомій суцільній національній території може існувати питома національна держава» [9, с. 281]. Сутність ідейно-світоглядного кредо С.Рудницького полягає в тому, що «для всіх українців державна самостійність українців повинна бути єдиною кінцевою метою» [9, с. 89]. Поняття «соборність» та «самостійність» він тлумачив як взаємозумовлені, близькі синоніми: соборність не може відбутися за умов належності українських земель до різних імперій, а незалежна Україна не може існувати як цілісна держава без об'єднання розрізнених українських етнічних земель. Велику значущість для соціальної теорії має обґрунтована С.Дністрянським теорія соціального зв'язку. Вона полягає в тому, що соціальні зв'язки виникають із необхідності задоволення людьми своїх потреб. Історично вони розвиваються від найменш простих – родини – до найбільш складних, якими є народ і держава. До соціальних зв'язків також належать церква, покоління, суспільні класи, стани тощо. С.Дністрянський вважав, що неодмінною умовою успішного функціонування соціальних зв'язків є наявність норм, які зумовлені внутрішніми переконаннями про взаємну залежність людей у процесі задоволення ними своїх потреб. Ці норми мають етичний характер. Кожен соціальний зв'язок живе своїм особливим життям, має свої особливі цілі і засоби їх досягнення. Особа належить до різних соціальних зв'язків, виконує в них різні обов'язки і дотримується різних правил. Внутрішнім та зовнішнім потребам організації порядку в зв'язку відповідає зміст соціально-етичних норм.

С.Дністрянський писав, що організація зв'язку вибирає з тих норм найважливіші, це є право зв'язку. Отже, ті правила, які є найважливішими, найнеобхіднішими для існування соціального зв'язку, які роблять можливим мирне життя членів зв'язку між собою, є правом. Але організація зв'язку не може при виборі норм поводитися самочинно. Необхідно, щоб вони не переступали межі соціальної етики, яка є етичним ідеалом у застосуванні до соціальних зв'язків, подає засади для їх успішного існування. Звідси виходить, що джерелом права

є соціальні зв'язки, де воно народжується, а не закон, і що норми права – це мінімум соціально-етичних норм соціального зв'язку, оскільки лише деякі соціально-етичні норми того чи іншого соціального зв'язку набувають авторитарного характеру.

Форми права залежать від форми організації соціального зв'язку. Звичаєве право – це право всіх соціальних зв'язків за винятком держави. Право держави зафіксоване в законах. Важливим є уявлення Дністрянського про державу й націю як форми соціального зв'язку. На його думку, елементами держави є територія, а також населення і державна організація, а держава, на відміну від інших суспільних зв'язків, застосовує фізичний примус.

С.Дністрянський вважав, по-перше, що держава, хоча і зберігає контроль над нижчими соціальними групами, все ж не може нехтувати внутрішньою органічною силою суспільних зв'язків, що витворюють із себе щораз нові соціально-етичні норми, значить, не може усунути тих правничих норм, які творяться «питомою силою інших соціальних груп». Тому в новітній державі безліч соціальних зв'язків розпочали свою суспільну роботу, і, таким чином, крім державного, утворюється суспільне, тобто народне право.

По-друге, держава погоджує суперечливі правничі норми різних груп і найважливіші з них захищає. Елементами нації як соціального зв'язку є: люди; природна територія (а не історія, як у держави); народна культура. Саме культура є головною соціальною основою нації, кожна нація має свою власну культуру. Дністрянський рахував, що еволюційний розвиток іде в тому напрямі, що й нація, як спільнота, яка мешкає на своїй території, прагне того, щоб власній культурі відкрити шлях до «цивілізації», тобто щоб на своїй національній території створити власну державну організацію. Загальні методологічні основи національно-державницької концепції вченого викладені в одній з перших його наукових праць – «Звичаєве право та соціальні зв'язки» [5].

Методологічні основи націоналістичної концепції С.Дністрянського викладені у праці «Звичаєве право та соціальні зв'язки», надруковані у «Часописі правничим і економічним» (Львів, 1902). На думку С.Дністрянського, всі суспільні зв'язки можна розподілити на два типи: 1) органічні – родина, плем'я, народ, держава; 2) організаційні – товариства і спілки, класи, партії, церква тощо. Кожен із зазначених зв'язків певним чином організований і функціонує з метою досягнення деяких цілей. Що стосується держави, то вона або сприяє або протистоїть намірам тих чи інших суспільних зв'язків.

На переконання С.Дністрянського, в основі суспільних зв'язків лежить фактор історичної справедливості – у тому сенсі, що вони

стали можливими в результаті історичного розвитку і спадкоємності народів і держав. Власне, з таких позицій він інтерпретує й історію українського народу та державності, виявляючи насамперед історично-правові підстави різних явищ і тенденцій. Відштовхуючись від популярної історії української державності М.Грушевського, С.Дністрянський стверджує, що в доісторичний період розвиток суспільного буття в Україні відбувався за європейською аналогією, а саме: 1) суспільний лад базувався на родині, родах та племенах; 2) у родовій суспільній організації виникали паростки державної влади; 3) на чолі кожного роду стояв князь, обраний всіма дорослими членами (здебільшого існували ще й дорадчі органи та віче); 4) перехід від одного суспільного ладу до іншого був заборонений.

За версією Дністрянського, українську державу започаткували варяги, які у силовий спосіб спонукали трансформації племінного устрою у державний. Такий перехід було здійснено за допомогою двох основних засобів: «1) тривкої центральної влади в руках князя та його дружини; 2) усталеного відношення між центральною владою та самоуправою населення на територіальних основах» [2, с. 148]. На його переконання, «Українська (Київська) Держава носила характер європейської, бо, по суті, її державні установи побудовані на тих самих або на подібних принципах, як і установи інших європейських держав» [2, с. 151].

Від тогочасних європейських країн Україну, на думку Дністрянського, відрізняли два істотні аспекти: 1) однакова компетенція князя, боярської ради та віче; 2) народоправство як свобода для князів управляти державою за умови «доброго» управління; коли ж в управлінському процесі запанували чвари між князями і безлад, то народ позбавляв князів легітимності. Таке народоправство, притаманне Київській державі, відрізняло її від Московщини, яка від самого початку існування була «вбудована на засадах орієнтального деспотизму» [2, с. 152], без правового зв'язку деспотії з общинною зокрема і з суспільними зв'язками загалом.

Таким чином, С.Дністрянський виокремлював сутнісними ознаками української державності Київської Русі фактори народоправства і суверенності держави, в умовах якої основою правових відносин був договір між князем та населенням щодо розподілу і принципів функціонування влади. Після втрати Україною державності і включення її до складу спочатку Литовської, а згодом Литовсько-Польської держави, на неї поширилися нові державно-правові інституції, які замінили попередній суспільний лад здебільшого елементами польського шляхетського господарства. Втім, остаточне економічне закріпачення Польщею і разом з тим неспроможність нової митрополії захис-

тити українське населення від нападу з боку турків і татар, спонукали українство шукати засобів самооборони. Це поклато початок появи чергової української державності в часи Б.Хмельницького. Наголошуючи, що ця держава базувалася виключно на обороні від зовнішніх ворогів, Дністрянський приходив до висновку, що вона не відповідала класичним критеріям монархічної держави європейського типу. Крім того, держава Б.Хмельницького успадкувала з попередніх часів традиції народоправства і виборчої системи, які дають підстави відрекомендувати тодішній державний устрій України як республіканський. Це була перша українська національна держава. Хоча їй «ще не доставало деяких прикмет, які в XIX – XX століттях вважаються основами народної свідомості, але не може бути сумніву, що природні основи української нації існували ще тоді, що їх усіх лучила боротьба за волю і батьківщину» [2, с. 180]. У працях «Українська і мирова конференція», «Самовизначення народів» та «Нова держава» С.Дністрянський обґрунтував ідеал Української держави як симбіозу демократії, органічної народної організації (політичного устрою), свободи та гарантованого права на працю. Значення національної ідеї полягає в організації протидії територіальним посяганням чужинців, а також в об'єднанні розпорошеної суб'єктивності в ефективну об'єктивність – націю.

С.Дністрянський виходив з тих міркувань, що домінантою процесу національного творення має стати формування національної свідомості українського народу у спосіб творення ефективних громадських інституцій, а вже потім – логічне й закономірне здобуття державної незалежності. У своїй теорії суспільних зв'язків він поєднував право народів на самовизначення із самовизначенням держав на основі національної ідеї та національної території. С.Дністрянський розмежував зовнішній та внутрішній аспекти поняття «народне самовизначення». Перший стосується права кожного народу вільно заявити про своє бажання належати до тієї чи іншої держави або ж мати власну державу; натомість другий «звертається до існуючих держав із жаданням, щоб дати всім народам повну самостійність або політичну автономію» [5, с. 198].

Будучи ректором Українського Вільного університету, С.Дністрянський виголосив інаугураційну промову на тему: «Нова держава» [4, с. 5-29], в якій актуалізував ідеал держави засобом лаконічного вислову Т.Г.Шевченка: «В своїй хаті своя й правда. І сила, і воля». Основний акцент було зроблено на інтерпретації цього вислову. На думку С.Дністрянського, основним компонентом сучасної держави має бути народ з його невід'ємним правом на самовизначення («своя хата»). «Лінія майбутніх подій може ще не раз зломитися, але ідеал у вигляді ясної, не-

стримної, оновленої держави мусить признати самовизначення народів та відкинути анексії, що противляться сьому визначенню» [4, с. 14].

Ще однією невід'ємною частиною нової держави мало б стати право («своя правда»), причому «сам народ мусить бути творцем права в усіх суспільних зв'язках» [4, с. 20]. По-новому С.Дністрянський трактував і поняття рівності у державі. На його думку, «суспільність схиляється щоразу більше добачувати мірила рівності людей в їх чинитьбі, в їхній праці. Лише праця може стати справжнім мірилом рівності, а за тим і «справедливості» в новій державі – та не тільки механічна праця, а й духовна» [4, с. 21]. Силу держави він вбачає у споконвічних поняттях – «порядок» та «організація».

Значну увагу вчений також приділив категорії політичної свободи («волі»): «Нова держава повинна перевести кооперацію всіх народних елементів для найліпшого використання духовних і природних сил, не намагаючись черпати з безпосереднього джерела народної волі. Але ся воля не могла бути народною волею, коли б не дала всім своїм членам, себто кожній людині досібна вольної волі в рамках загального добра. Тому приватна власність залишиться все ж таки вихідною точкою правової системи» [4, с. 29].

С.Дністрянський заперечував доцільність побудови української державності лише з урахуванням етнічного фактора. Він намагався знайти відповіді на питання не лише про те, як подолати стереотипи недавнього минулого, а й як краще використати можливості етнонаціонального фактора, невичерпний потенціал етнонаціонального розвитку, що сприятиме формуванню української політичної нації.

Він виокремив такі основні елементи сутності нації: люди, територія, народна культура. Особливою формою життєдіяльності нації є спільність людей, які беруть активну участь в етнонаціональних відносинах як суб'єкти цих відносин. Чільне місце у визначенні сутності нації С.Дністрянський відводив тим людям, які народилися на даній території і мають право на власний порядок і свою державу.

Створення конституції сучасної держави, на думку С.Дністрянського, неможливе без урахування як національного досвіду державного будівництва, так і розвитку національних конституційно-правових доктрин. Враховуючи останнє при розгляді питання про можливі шляхи конституційного будівництва в Україні, С.Дністрянський в ряді робіт звертався до аналізу двох українських конституційних проектів кінця XIX – початку XX століття – проекту «Вільної Спілки» Михайла Драгоманова (1884) та проекту «Основного закону Самостійної України» Миколи Міхновського (1905) [2, с. 236-239]. Політичну основу конституції держави вчений вбачав «в обставинах сучасної доби і у відношенні до інших держав чи народів».

Він був переконаний в тому, що творці проекту конституції будь-якої сучасної держави (в тому числі України) мають бути добре ознайомлені не лише з кращими зразками чинних основних законів зарубіжних країн, а й добре знати основи європейського конституціоналізму взагалі та особливості французького, англійського, швейцарського та північноамериканського конституціоналізму як окремих політико-правових доктринальних явищ зокрема. При цьому С.Дністрянський наголошував, що без закріплення в системі державних органів принципу розподілу влади на окремі гілки та забезпечення прав і свобод громадян як мінімум не може існувати конституції в її новітньому (сучасному) розумінні [6].

С.Дністрянський визначив дві основні традиції, на які мала спиратися українська конституція: 1) авторитет народу у форматі народного віче, наділеного повноваженнями обирати гетьмана; 2) повага до влади, якій довіряє народ. Він наголошував, що українці мають тривалу історію парламентаризму, котра розпочалася ще в часи ранньої княжої доби, коли віче легітимізувало правління київських князів і надавало їхньому владарюванню навіть більш демократичного статусу, ніж це мало місце в тогочасних європейських країнах. Найповніше ідея парламентаризму виявила себе у демократичних традиціях Запорозької Січі, які поєднували військову організацію і дисципліну з рівноправ'ям усіх громадян. Адже віче тоді мало повноваження переобирати не лише гетьманів, а й усю управлінську вертикаль.

Однією з найбільших помилок Центральної Ради С.Дністрянський вважав соціалізацію землі. Він наголошував, що цей крок суперечив історичним традиціям українського народу, тому від самого початку був приречений на нерозуміння і опір широких народних мас. С.Дністрянський також наголошував, що доки в Україні не створено авторитетних і потужних політичних організацій, доти воля народу не може бути адекватно репрезентована політичними партіями: широкі верстви населення у цей час довіряють в основному авторитету конкретних осіб безвідносно до їхньої партійної приналежності, яка цілком закономірно витлумачується як формальна, випадкова і попередня. Він обґрунтував право державного самовизначення українців. С.Дністрянський поширював поняття «свідомого суспільного зв'язку» лише на ту націю, в основі консолідації якої знаходилися національна самосвідомість і ментальні особливості, котрі нівелюють всі станові, династичні та релігійні відмінності, сприяючи формуванню єдиної національної ідеї, яка скеровує народ на протидію чужинцям і об'єднує розпорочені народні елементи в державній соборності.

Висновки. Витлумачуючи національну ідею передовсім як світоглядно-психологічний чин-

ник, покликаний об'єднати народ на основі усвідомлення спільної історії та культури, традицій і звичаїв, мови і мети, аби «самостійно правити та мати в своїй хаті свою силу і правду, і волю», С.Дністрянський здійснює розмежування національної та націоналістичної ідей: якщо національна ідея є боротьбою народу за визволення від державного імперіалізму на підставі права на самовизначення на власній національній території, то націоналізм уособлює «змагання до влади не лише в природних границях свого народу, а й над іншими народами, виключаючи їхнє право на свободний політичний розвиток» [5, с. 150].

С.Дністрянський зауважив, що здебільшого націоналістична ідея набуває шовіністичних форм. Часто вона є наслідком, деформованим етапом розвитку ідеї національної, яка після завоювання державної незалежності починає

трансформуватися, набуваючи шовіністичних ознак утиску інших народів і перегворюючись на ідею імперіалістичну, проти якої ще зовсім недавно національна ідея сама вела непримиренну боротьбу.

С.Дністрянський стверджував, що домінують процесу національного творення має стати формування національної свідомості українського народу у спосіб творення ефективних громадських інституцій, а вже потім – логічне й закономірне здобуття державної незалежності. У своїй теорії суспільних зв'язків він поєднував право народів на самовизначення із самовизначенням держав на основі національної ідеї та національної території. Він обґрунтував право державного самовизначення українців на їхній етнічній території на підставі національних демократичних традицій і теорії права народів на самовизначення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вольний В. Шляхи до злагоди С.Дністрянського / В. Вольний // Віче. – 1999. – № 5. – С. 142-146.
2. Дністрянський С. Загальна наука права і політики / С. Дністрянський. – Прага, 1923. – 43 с.
3. Дністрянський С. Звичаєве право та соціальні зв'язки / С. Дністрянський. – Л., 1902. – Т. 4-5. – С. 1-45.
4. Дністрянський С. Нова держава / С. Дністрянський. – Відень – Прага – Львів, 1923. – 56 с.
5. Дністрянський С. Самовизначення народів / С. Дністрянський // Воля. – 1919. – Т. 5, ч. 3. – С. 195-212.
6. Дністрянський С. Теорія конституції / С. Дністрянський // Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. Ф. 4465. Оп. 1. Спр. 474. Арк. 147.
7. Коваль А. Ідея національної держави у правових поглядах Станіслава Дністрянського / А. Коваль // Матеріали VII регіональної науково-практичної конференції (13-14 лютого 2001 р.) «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні». – Б.м., 2001. – С. 28-30.
8. Коваль А. Поняття «народу» та «національних держав» у творчій спадщині С. Дністрянського / А. Коваль // Вісник Львівського університету. Сер. юридична. – 2011. – Вип. 53. – С. 64-68.
9. Рудницький С. Чому ми хочемо самостійної України / С. Рудницький. – Л.: Світ, 1994. – 416 с.
10. Стецюк П. Станіслав Дністрянський як конституціоналіст / П. Стецюк. – Львів: [б.в.], 1999. – 229 с.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2015

REFERENCES:

1. *Voz'nyy V. Shlyakhy do zlahody S. Dnistrians'koho (). Viche. – 1999. – № 5. – P. 142-146.*
2. *Dnistrians'kyy S. Zahal'na nauka prava i polityky (). – Praha, 1923. – 43 p.*
3. *Dnistrians'kyy S. Zvychayeve pravo ta sotsial'ni zv'yazky (). – L., 1902. – Vol. 4-5. – P. 1-45.*
4. *Dnistrians'kyy S. Nova derzhava (). – Viden' – Praha – L'viv, 1923. – 56 p.*
5. *Dnistrians'kyy S. Samovyznachennya narodiv (). Volya. – 1919. – Vol. 5, ch. 3. – P. 195-212.*
6. *Dnistrians'kyy S. Teoriya konstytutsiyi (). Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv vyshchyykh orhaniv vlady ta upravlinnya Ukrainy. F. 4465. Op. 1. Spr. 474. Ark. 147.*
7. *Koval' A. Ideya natsional'noyi derzhavy u pravovykh pohlyadakh Stanislava Dnistrians'koho (). Materialy VII rehional'noyi naukovo praktychnoyi konferentsiyi (13-14 lyutoho 2001 r.) «Problemy derzhavotvorenniya i zakhystu prav lyudyny v Ukraini». – B.m., 2001. – P. 28-30.*
8. *Koval' A. Ponyattya «narodu» ta «natsional'nykh derzhav» u tvorchiy spadshchyni S. Dnistrians'koho (). Visnyk L'vivs'koho universytetu. Ser. yurydychna. – 2011. – Vyp. 53. – P. 64-68.*
9. *Rudnyts'kyy S. Chomu my khochemo samostiynoyi Ukrainy (). – L.: Svit, 1994. – 416 p.*
10. *Stetsyuk P. Stanislav Dnistrians'kyy yak konstytutsionalist (). – L'viv: [b.v.], 1999. – 229 p.*

Бичук Ірина Олександрівна – кандидат філософських наук, доцент
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Адреса: 43025, м. Луцьк, пр. Волі, 13
E-mail: irina_bychuk@bk.ru

Bychuk Irina Oleksandrivna – PhD in philosophy, associate professor
Lesya Ukrainka eastern european national university
Address: 13, Voli Av., Lutsk, 43025, Ukraine
E-mail: irina_bychuk@bk.ru